



Besprekingsverslag Commissie Cultureel Erfgoed

Betreft : Openbare vergadering
Datum : 15 april 2019
Tijdstip : 14:00 uur
Plaats : locatie gemeentehuis Aalten, Markt 7, zaal Barlo
(collegiekamer)

Aanwezig : De heer Doodeheefver, de heer De Graaf, de heer Vrieselaar, de heer Crols (Gelders Genootschap), mevr. Brethouwer, mevr. Erinkveld-Ras, wethouder Kok, mevrouw Oonk en mevrouw Lammers (notulen)

Afwezig : de heer Van Duren (met kennisgeving)

1. Opening

De voorzitter opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom.

Aanwezig zijn:

- Dhr. M. Haitink (agpunt 5)
- Dhr. Van Bleek (agpunt 6)
- Dhr. Wessels (agpunt 7)
- Pers: dhr. Van der Werf, dhr. Van der Linde, dhr. Harfsterkamp

2. Vaststelling agenda

Geen opmerkingen.

3. Besprekingsverslag van de vergadering van 4 februari 2019

Tekstueel:

Geen opmerkingen

Inhoudelijk:

Pag. 1, agpunt 3: dhr. De Graaf: niet 'in 1572 bevrijd'. De tekst wordt aangepast in 'Op 20 juni 1572 begon in Bredevoort de zgn. Goezerie, een turbulente en chaotische periode tot november van dat jaar'.

Het verslag wordt geaccordeerd.

4. Ingekomen stukken / stukken ter kennisname

Subsidieverzoek Stichting Menno van Coehoorn voor realisatie uitgave.

We hebben een subsidieverzoek binnengekregen van de Stichting Menno van Coehoorn voor de realisatie van een uitgave Atlas Overijssel-Gelderland. Het gaat om het behoud en de bescherming van militaire verdedigingswerken en waterstaatskundige werken, die een militaire functie hebben vervuld in provincie Overijssel en Gelderland.

Mw. Oonk licht toe dat het verzoek is besproken met de burgemeester als portefeuillehouder. En dat

er subsidie is toegekend van € 600,--. Daarnaast hebben we om 5 exemplaren gevraagd, waarvan 1 exemplaar aan Bredevoorts Belang beschikbaar wordt gesteld.

5. Presentatie over de uitgevoerde energiescans voor monumenten, door Martijn Haitink, Huis en Erfgoedcollectief

Dhr. Martijn Haitink geeft een presentatie.

Het Huis en Erfgoedcollectief heeft een groot aantal energiescans uitgevoerd bij monumenten in de gemeente Aalten, Oost Gelre en Winterswijk. Dit is in samenwerking gedaan met het Gelders Genootschap. De Provincie Gelderland en de gemeenten hebben de scans gefinancierd. Huis en Erfgoedcollectief is raadgevend bij monumenten als het gaat om duurzaamheid en comfort. Huis en Erfgoed heeft in deze het energie-technische gedeelte verzorgd. Het Gelders Genootschap heeft het bouwhistorische gedeelte verzorgd. Binnen de historische waarden is gekeken wat er allemaal mogelijk was bij monumenten.

Totaal in de drie gemeenten zijn er 79 objecten onderzocht, waarvan 28 objecten in de gemeente Aalten. In eerste instantie is de monumentale waarde van het pand bekeken en welk energielabel daar aan is gehangen. Energielekken zijn in beeld gebracht met thermofotografie. Verder is o.a. de noodzaak van isolerende maatregelen in beeld gebracht en de mogelijkheden voor energietransitie. Gebruik is een belangrijke factor bij energiebesparing.

Er is een maatregelenlijst samengesteld die je kunt koppelen aan pakketten.

De drie pakketten zijn:

Oranje (weinig ingrijpende maatregelen met een groot effect)

Geel: voorbereiding op de energietransitie

Groen: aardgasloos

Op basis van deze drie pakketten wordt het mogelijk om de kosten en de haalbare energie-index te vergelijken.

Binnen de gemeente Aalten heeft 56 % van de monumenten label G. Hiervan kan 63 % label A of B krijgen met behoud van de monumentale waarde. Voor kerken is dit iets moeilijker, omdat hiervoor een hogere investeringswaarde geldt. Opvallend aspect is dat naarmate het renovatiejaar afneemt, er meer mogelijkheden zijn.

Conclusie: de monumentale waarde is niet beperkend, maar de latere renovaties zijn beperkend op de mogelijkheden.

De eigenaar moet het wel financieel kunnen opbrengen. Er bestaan wel diverse subsidie- en leenmogelijkheden. De terugverdientijd is zo'n 12 à 13 jaar.

6. Kerkenvisie

Martin van Bleek van het Gelders Genootschap geeft een toelichting.

De kerkenvisie is een onderdeel van 'Erfgoed Telt'. Voor de komende 3 jaar is er 13,5 miljoen euro beschikbaar gesteld, waarvan 9 miljoen euro is bedoeld voor de kerkenvisies.

Gelderland loopt met betrekking tot het aantal aanvragen voorop tot nu toe. Gemeente Aalten heeft de decentralisatie-uitkering aangevraagd, zo ook Oost Gelre en Winterswijk.

De bedoeling van de kerkenvisie is dat een gemeente in gesprek gaat met alle religieuze stromingen. De kerkenvisie is de term waarvoor gekozen is, maar het gaat om alle religieuze gebouwen en wat daar onder valt. Steeds meer kerkgebouwen komen leeg te staan, de vraag is hoe we hier het beste mee om kunnen gaan. De kerkgebouwen zijn over het algemeen zeer beeldbepalende gebouwen. In Nederland hebben we in totaal zo'n 6000 religieuze gebouwen. Een groot aantal van deze gebouwen verliezen hun religieuze functie.

Het programma 'Toekomst Religieus Erfgoed' bevat 5 programmalijnen binnen dat programma:

- Lokaal niveau: de integrale kerkenvisie
- Kennisinfrastructuur (landelijk)
- Draagvlakbevordering (één van de peilers in Erfgoed Telt)

- Toegankelijkheid
- Verduurzaming

De kerkenvisie moet een dialoog tot stand brengen tussen gemeenten, kerkeigenaren/besturen, erfgoed, burgers. Ook de dialoog met de overheid over en weer moet worden verbeterd. Als kerkbesturen iets hebben, willen we graag dat ze makkelijker naar de overheid gaan en vice versa. Goede communicatie is de pijler. Er moeten immers strategische keuzes gemaakt worden voor de toekomst. Het bestemmingsplan speelt hierin ook een belangrijke rol. Als een kerk niet meer als kerk wordt gebruikt, wat kan er dan nog wel? Maar we moeten niet vergeten dat de burger ook erg betrokken is, het hoeft niet perse religieus te zijn. Voor de gemeente spelen sociale en culturele belangen. Maar de gemeente is over het algemeen geen eigenaar. Het erfgoed zelf: vaak is de binnenkant kunsthistorisch van groot belang, te denken aan meubilair en roerende objecten. Hier moet zorgvuldig mee worden omgegaan.

Gemeente Deventer heeft een goede kerkenvisie opgesteld. Het participatietraject is heel duidelijk in de visie meegenomen.

Voor het opstellen van de kerkenvisie is een decentrale uitkering beschikbaar gesteld. Het bedrag wordt gestort in het gemeentefonds. Voor de gemeente Aalten gaat het om 19 religieuze gebouwen, die op grond van de criteria in aanmerking komen.

Vanuit het platform wordt er een handreiking opgesteld voor de gemeenten. Deze handreiking kan een goed middel zijn om de juiste aanpak uit te zetten.

Verder is er een checklijst te downloaden op www.cultureelerfgoed.nl, er bestaat een brochure 'Hart en Ziel' en er komt een boek over transformaties van kerkgebouwen. Uiteraard worden de gemeenten via 'Beeldspraak' op de hoogte gehouden.

Dhr. De Graaf benadrukt het belang om vanaf het begin contact op te nemen met de bestuurders.

Mw. Oonk geeft aan dat er een overleg is gepland met de 15 gemeenten, die een aanvraag hebben ingediend bij de Rijksdienst. Daar kunnen we de informatie van meenemen in de voorbereiding. Verder is er overleg geweest met TU Delft, zij zijn ook bereid om een bijdrage te leveren aan onze kerkenvisie. De eerste gedacht gaat uit naar een 'kanskaart'. Wij vinden het erg fijn dat zij ook willen meedenken. Ook de Provincie bekijkt hoe zij een bijdrage kan leveren aan een goed toekomst voor religieus erfgoed. Wethouder Kok is bij de provincie uitgenodigd voor een overleg.

Dhr. Van Bleek vult aan dat de provincie naar aanleiding van een vraag van Provinciale Staten ook een kerkenvisie gaat maken. Echter bij deze visie ligt de nadruk op het erfgoed. Zij gaan bepalen waar ze op in moeten zetten. De vraag is: wat is het belang van het religieus erfgoed, waar moeten de komende jaren de prioriteiten gelegd worden en op welke manier zou dat moeten. Bedoeling is het in stand houden van het erfgoed.

7. Stand van zaken boek Beziel Erfgoed, over straatnamen en monumenten in de gemeente Aalten, door Jos Wessels, Oudheidkundige Vereniging ADW

Dhr. Wessels licht toe. De opbouw ziet er in grote lijnen als volgt uit: het algemene gedeelte gaat over de bewoningsgeschiedenis en grenzen. Vervolgens worden de 11 kernen op alfabetische volgorde besproken. Dan komen alle straten voorbij en binnen die straten de monumenten (rijks en gemeentelijk), kerken en karakteristieke objecten.

De Provincie Gelderland heeft subsidie verstrekt van € 8.700,- en de gemeente Aalten heeft € 5.000,- gesubsidieerd. Daarnaast zijn er nog geldelijke bijdragen geleverd door ADW, de Gaostok en het Prins Bernhard Cultuurfonds. Dit heeft het mogelijk gemaakt dat de prijs vriendelijk is te houden, t.w. € 29,95. Inmiddels zijn er ruim 300 bestellingen gedaan.

Momenteel is dhr. Wessels druk bezig met het voorbereiden van PowerPointpresentaties voor de buurtschappen, PAN, politieke partijen en andere clubs. Verder wordt er samen met de musea uit Aalten en Dinxperlo gewerkt aan een tentoonstelling/expositie. Deze is te bekijken van 5 juli tot 25 september 2019. Ook dit project is door de Provincie gesubsidieerd. Er zijn drie exposities verdeeld over Aalten, Dinxperlo en Bredevoort. Deze exposities vormen één geheel, maar er worden wel

verschillende aspecten belicht. De CCE wordt van harte uitgenodigd om deze expositie te komen bekijken. Het boek wordt straks o.a. ook verkocht in de Aaltense boekwinkels en de musea.

8. Terugkoppeling verdeling gelden provincie Gelderland op basis van Provinciale Regeling Functioneel Gebruik Erfgoed

Mw. Oonk licht toe, dat door de eigenaren van de Welsker een subsidieaanvraag voor de regeling Functioneel Gebruik Erfgoed is ingediend bij de Provincie. Vanwege overvraag heeft er een (notariële) loting plaatsgevonden. Hierbij is de schoppe van de Welsker helaas uitgeloot. Dat is erg jammer. Volgend jaar zouden ze opnieuw een aanvraag kunnen indienen. We hebben onze teleurstelling richting de provincie via diverse wegen geuit.

9. Open Monumentendag 2019, thema Plekken van plezier

Mw. Erinkveld-Ras licht toe dat de commissie inmiddels drie thema's heeft, maar is nog wel in een brainstormfase. Gedacht wordt aan: 'Bezield Erfgoed', 'Wederopbouw' en 'Plekken van plezier'. Openingslocatie wordt de Koppelkerk in Bredevoort, dat is een Wederopbouwmonument. Het comité is nu aan het zoeken naar monumenteigenaren, die hun monument willen openstellen, of karakteristieke objecten in het kader van het thema 'Wederopbouw'. Uit die periode hebben we namelijk nog niet zo veel monumenten aangewezen, maar er is el een flink aantal panden als karakteristiek beschermd via het bestemmingsplan. Vanuit de Achterhoek wordt een krant uitgegeven waarin vermeld staat wat er allemaal te doen is. Vanuit de elf gemeenten worden dan drie onderdelen uitgelicht m.b.t. de Wederopbouw. Verzoek aan CCE om mee te denken over welke objecten uit de wederopbouw interessant zouden kunnen zijn om aan te dragen. Tevens graag meedenken of er eigenaren van monumentale panden zijn die zouden willen meedoen aan de open monumentendag door openstelling van hun monument.

Wellicht dat de silo (de Maalderij) in Bredevoort een optie is, dit is een karakteristiek pand. Ook dhr. Wessels denkt graag mee.

10. Wederopbouw in de Achterhoek, stand van zaken

Mw. Oonk licht toe dat Menno Pols van de Gelderlander bezig is met een stuk over de Wederopbouwlocaties in de gemeenten Winterswijk en Aalten. Nader toegelicht worden de Koppelkerk, de Maalderij in Bredevoort en twee woningen uit de Wederopbouwperiode aan de Burg. Haverkampstraat in Dinxperlo.

Mensen die een bijdrage kunnen leveren aan de canon van de Wederopbouwperiode, zijn van harte uitgenodigd om op 8 mei a.s. aan te schuiven bij het Ecal in Doetinchem, aanvang om 19.30 uur. Annegreet van Bergen zal voor dit project fungeren als een ambassadeur. Zij heeft boeken geschreven en zal die avond ook iets vertellen over de wederopbouw in de Achterhoek.

Verder wordt er gewerkt aan een website: www.nieuwetijdachterhoek.nl.

Indien de leden van de CCE nog interessant informatie voorhanden hebben, dan kan dit worden aangeleverd bij Joanne te Winkel, via J.Winkel@geldersgenootschap.nl

Op vrijdag 31 mei geeft Maria Driessen een (kunst)lezing over de Wederopbouw in de Koppelkerk te Bredevoort.

11. Interieurproject Oost Achterhoek, stand van zaken

A. De interieurs in Zwolle kunnen virtueel worden bekeken. Dhr. Doodeheefver geeft aan dat dat erg bijzonder is om deze te bekijken. Op deze wijze kun je in een pand van een particulier zien hoe het er van binnen uitziet. Dan gaat het meer leven.

B. Dhr. Crols en mw. Damstra van het Gelders Genootschap hebben het plan 'Bewustwording en in standhouding van de waardevolle interieurs' geschreven. Het heeft betrekking op de gemeenten Aalten, Oost Gelre en Winterswijk.

Dhr. Crols licht toe dat de CCE een lijst (in opbouw) met panden heeft aangeleverd. De provincie heeft inmiddels het subsidieverzoek gehonoreerd. Nu kunnen we van start met het project. Er is een klankbordgroep opgericht en we hopen in juni van start te gaan met het organiseren van avonden/bijeenkomsten voor eigenaren, lokale partijen en historische kringen. Op die manier hopen

we helder te krijgen wat er leeft onder de eigenaren en wat er ook nog meer voor extra informatie boven water is te krijgen over bijzondere interieurs. Dit heeft tot doel om te komen tot een database/adressenlijst. Vanaf 1 september gaan we de panden bezoeken. Er wordt per gemeente een informatiebijeenkomst met eigenaren en bewoners georganiseerd.

12. Oproep Erfgoedprijs 2019 gemeente Aalten

De oproep heeft nu een tweetal keer in de krant gestaan. Er zijn al verschillende reacties ingediend. Deze worden in het besloten deel besproken. Het voordragen van kandidaten is nog mogelijk tot 10 mei 2019.

13. Eerste opzet Jaarverslag 2018

Mw. Oonk geeft aan dat in de tussenrapportage over het Erfgoedbeleid al een groot aantal onderwerpen besproken is. Vandaar dat deze rapportage onderdeel uitmaakt van het jaarverslag 2018. Er wordt nog een aantal lokale foto's toegevoegd aan het conceptverslag en er vindt nog tekstuele redactie plaats.

Als er leden zijn, die nog een onderwerp missen in het concept jaarverslag, kunnen deze binnen 2 weken na de vergadering aangeleverd worden.

ACTIE: leden CCE - aandragen onderwerpen t.b.v. het jaarverslag, tot uiterlijk 29 april 2019.

14. Rondvraag

Mw. Brethouwer deelt mee dat er 24 april a.s. een uitzending is van de NTR over verhalen uit de onderduikperiode tijdens WOII. Hiervoor zijn opnames gemaakt bij het nationaal Onderduikmuseum in Aalten. Het programma heet 'Andere tijden'.

In het verlengde hiervan wordt tevens het onlangs uitgebrachte boek 'Sallo's ontsnapping' van dhr. S. van Gelder aangehaald, waar ook grote belangstelling voor is in de media.

15. Sluiting

De voorzitter sluit de vergadering en dankt alle aanwezigen voor hun komst en inbreng.

De volgende vergadering vindt plaats op 17 juni 2019, om 14.00 uur in vergaderruimte zaal Lintelo aan de Markt in Aalten.